

ipsi loquuntur, *mythographiam*. Satius esset illa apertè rejicere ac se incredulos apertè et absque ambage profiteri. Ridiculum porrò est quod ex Jo. 18, 36, adducitur ad ostendendum Apostolos Messiae provinciam è vulgariis Judaeorum commentis cruisse; Christus enim ibid. alloquitur Pilatum, ethnicum hominem, qui fortassè nunquam quidpiam audierat de Messia. Ad quartum: Esto quòd rationalistæ non dubitent doctrinam de resurrectione corporum non esse nisi quamdam imaginem propositam reviviscendi post mortem. Videndum superest, iam ipsi, qui Christo et Apostolis fidem detrahunt, non decipiantur in hac suâ persuasione. Etiam insani non dubitant se esse reges aut principes, quandoque vitreos, etc. Nemo tamen sanæ mentis est, qui, si non rideat de ejusmodi ipsorum persuasione, eis tamen non compatiatur. Porrò ne nos acquiescamus huic persuasioni, obstat doctrina Christi et Apostolorum, doctrina et fides totius Ecclesie, traditio et fides omnium seculorum, quibus qui non acquiescit, Apostolo teste, *superbus est, nihil sciens, sed languens circa questiones... ex quibus oriuntur invidia, contentiones, blasphemie... conflictationes hominum mente corruptorum, et qui veritate privati sunt* (1).

II. Obj.: Scriptura non in uno loco contrariam doctrinam adstruere videtur. 1° Etenim Ps. 77, 59, Deus pepercisse dicitur Israelitis, eò quòd *Recordatus est quia caro sunt: Spiritus vadens et non rediens*, nempe ad corpus suum; item Ps. 115, 47: *Non mortui laudabunt te, Domine*; et elarius adhuc Eccli. 5, 19, dicitur: *Unus interitus est hominis et jumentorum, et æquavtriusque conditio*; jumenta porrò non resurgent. 2° Vel saltem non omnibus communem Scripturæ exhibent futuram corporum resurrectionem, ut patet ex Ps. 1, 5, ubi legitur: *Non resurgent impii in judicio*; ac Dan. 12, 2, non omnes, sed multi dicuntur evigilare de his qui dormiunt in terræ pulvere. 3° Quæ quidem coherent cum Apostoli verbis, qui, 1 Cor. 15, 50, *Caro, inquit, et sanguis regnum Dei possidere non possunt, neque corruptio incorruptelam possidebit*; et Christo teste Matth. 22, 30, *electi erunt sicut angeli Dei in celo*; quòd si datur resurrectio corporis, mutabitur istud prius in spiritum juxta illud: *Seminatur corpus animale, surget corpus spiritale*. Ergo.—Resp.: Nego ant.; ad primum, dist.: Pepercit Deus populo suo, spectatâ ipsius infirmitate ac vitæ brevitate, conc.; alio sensu, nego. Talem verò esse sensum horum verborum ex contextu patet; nec proinde illa pertinent ad præsens argumentum. Idem dicas de altero textu, quo Psaltes Deum orat, ut justos diu in hac vitâ conservet, ut per ipsos illius nomen ritu publico celebretur; quod non nisi in præsentî vitâ præstari potest. Ecclesiastes verò, si tamen ex sensu suo hic loquitur, et non potius ex impiorum personâ, docet æquam esse hominis et jumentorum conditionem quoad vitæ hujus æumnas et interitum

(1) Apprimè ejusmodi hominibus collimant verba Tertull. l. c. de Resurr. carnis c. 63: « Tu potius illi (corpori) exorare debueras resurrectionem; per te, si fortè deliquit. Sed nihil mirum si odisti, cujus auctorem quoque respicisti; quam et in Christo, aut negare, aut mutare consueisti. »

denique (1). Ad secundum nego. Neque id evincunt, quæ allata sunt; siquidem sensus Psal. 1, ad summum ostendit impios ad gloriam minimè resurrecturos, ut ex subsequentibus verbis colligitur: *Neque peccatores in concilio justorum, quoniam novit Dominus viam justorum, et iter impiorum peribit*; nec non ex hebraicâ veritate, in quâ objecta verba ita se habent: *Non surgent, seu, non stabunt impii in judicio* (2). Id est nec audebunt caput et frontem attollere. Vocem *multi* apud Daniele m usurpari ad universam multitudinem significandam superius ostendimus. Ad tertium dist.: *Caro et sanguis*, id est, opera carnalia, seu homines secundum carnem, flagitiosam ducentes vitam, regnum Dei non possidebunt, et incorruptionem, seu impassibilitatem electis propriam, conc.; ipsa carnis substantia nego. Quod ipse contextus ostendit (3); alioquin nec ipsa Christi caro ullam haberet in celo partem, ut Tertullianus rectè jam arguebat (4), quòd nec adversarii contendunt. Sic electi in resurrectione erunt *sicut angeli in celo* quoad modum seu rationem vivendi, conc.; quoad modum seu rationem subsistendi, nego (5). Hinc appositè Tertullianus: « Non dixit (Christus), inquit, *erunt angeli*, ne homines negaret: sed, tanquam angelis, ut homines conservaret. Non abstulit substantiam, cui similitudinem attribuit (6). »

Eodem sensu Apostolus ait resurrecturum corpus spiritale quoad dotes, nempe aliquas simile futurum spiritui, utpote immortalitate, incorruptibilitate, agilitate, etc., donandum. *Hoc autem*, inquit S. Irenæus, *non secundum jacturam carnis, sed secundum communionem spiritus fit* (7).

PROPOSITIO II.—*Dogma de futurâ corporum resurrectione rectæ rationi non adversatur.*

Ad ostendendam possibilitatem corporum resurrectionis diversi diversas inierunt vias. Nec defuere, qui à recto tramite catholicæ doctrinæ hac de causâ deflexerint confugientes ad quamdam *παλινγενεσίαν* (palingenesiam) seu *renascentiam, secundum ortum, instaurationem* introducendam, vi cujus homines quasi papilionem ex nymphâ, chrysalide aut bruchæ tandem prodire debeant ex germine quodam præformato etiam post obitum animæ inseparabiliter in hærente, quæ est hypothesis Bonneti (8). Alii conati sunt eam

(1) Conf. Calmet in h. l.

(2) Hebr. enim habet *לֹא יִקְוּ לֹא יִקְוּ* non stabunt, non subsistent, etc. Conf. Lorinum S. J. hic.

(3) Conf. Bern. à Piconio in h. l.

(4) Lib. cit., c. 51, vehementer porrò inquit: « Se-curi estote, caro et sanguis; usurpâstis et celum et regnum Dei in Christo. Aut si negent vos in Christo, negent et in celo Christum, qui vobis celum negaverunt. »

(5) Recol. superius dicta n. 19 seqq.

(6) Lib. cit. cap. 62.

(7) Lib. 5, cont. Hæres c. 8, n. 1. Vid. S. August., de Civ. Dei, lib. 20, c. 21.

(8) Ricerche filosofiche su le prove del cristianesimo. Trad. dal franc. Venez. 1771. Ut melius auctoris systema dignoscatur, juverit ipsius verba in medium afferre, quibus ipsum exponit. Cum præmississet se pro certo habere hominem in resurrectione non resumpturum esse corpus *crassum* quocum mortalis

exponere juxta theoriam replicationis corporum, quæ ita exponitur: conservatio est continua creatio, ita ut per singula existentie nostræ tempuscula Deus quodammodo in nobis renovet illam creationem existentie, quam in ortu ipso dedit. Cum aliquem reduplicat, nihil aliud præstat, nisi ut homo illam creationem, quam haberet successivè, habeat simultaneè, quandocumque ipsi Deo placuerit. Itaque, concludunt, in resurrectione Deus non redintegrabit nisi existen-

tiæ, autumat: « Che l'uomo sia stato preformato in modo, che la morte non distrugga punto il suo essere, e che l'anima mai non cessi di essere unita ad un corpo organizzato » (cap. I, p. 26); ejusmodi autem corpus « Non è al presente che un germe preformato per uno stato futuro non soggetto a perire, come perisce il corpo terrestre » (ib., p. 52). Hoc autem germen: « È un corpo spirituale, che deve succedere al corpo animale, e la resurrectione non sarà, che lo sviluppo più o men rapido del corpo spirituale sin da principio collocato nel corpo animale, come la pianta nel suo acino » (p. 224). Quod deinde analogia confirmat inquit: « Se le più certe ed esatte osservazioni concorrono a stabilire, che questa volontà adorabile (Dio) ha preformato gli esseri organizzati, se per mezzo de' nostri occhi scopriamo noi stessi una preformazione in molte specie; non è egli probabile, che l'uomo sia stato preformato di modo, che la morte non distruggesse punto il suo essere, e l'anima non mai cessasse di essere unita ad un corpo organizzato » (p. 25, 26). Verum conf. quæ adversus hoc systema scripsit cl. Muzzarelli in op. *Il buon uso della logica*, c. 22, edit. quinta Flor. 1822, t. 7, ubi ostendit ejusmodi systemate destrui ideam et veritatem mortis, nullam jam dari veram resurrectionem, subverti fidem, etc. Satis nobis erit animadvertere, si systema istud de subtiliori organo animæ in hærente valde arripere rationalistis, non ad resurrectionem futuram adstruendam, siquidem eam negant, sed ad ideam sibi efformandam animæ subsistentis post hujus crassioris corporis depositionem. « Animum (inquit Wegscheider, § 494, cum sensu et sui ipsius conscientia ideòque novo qualicumque organo tantam corpore eodemque subtiliore instructum, siquidem mentes finitæ sine spatii limitibus et corporali naturâ vix cogitari possunt, post mortem corporis terreni fore superstitem. » Sic etiam J. Gaspar Lavater *Aussichten in die Ewigkeit*, etc., seu *Prospectus in æternitatem* epist. 7, Woodwalein *Inst. theol. christ. II*, 486. Schott epist. theol. christ. dogm. ed. 4, p. 125, qui scribit: « Corpore humano subtilius idemque nobis invisibile contineri animi nostri involucrum, seu organum, cujus usum animus et in hac vitâ terrestri faciat, et statim post mortem libertati majore sit facturus. » Kaiser Monogr. theol. christ. dogm., p. 176. I. P. Fr. Richter *Abhandl. ub. d. magnetismus in museum seu Tractatus de magnetismo in museo*. U. l. seqq. Ehrhart. *Ueb. d. christl.*, etc. De christ. resurrectionis doctrinâ. Ulmæ, 1825, alique passim. Adeò verum est nihil tam absonum in philosophiâ aut theologiâ reperiri, quod ejusmodi homines non arripiant.

2° Hypo. aësin Bonneti, ut ex ejus verbis liquet, fundari in doctrinâ de universali quâdam corporum organisatorum palingenesi seu reproductione germis præformati. Jam verò à recentiori physica disjunctum jam est ejusmodi systema, quod accuratioribus observationibus et experimentis repugnat, nec admittitur nisi *epigenesis* seu *adgeneratio, productio simplex*, quæ absque aliquo germine præexistente novum corpus organisatum verè formatur ac producitur. Conf. *Manuale di fisiologia di Michele Medici Bologna* 1853, P. 2, cap. 46, seqq.

tiam, quam quisque habebat antequam è mortalibus abiret: per mortem enim postea assumptum corpus putrescit, vel devoratur, consumitur, etc. (1).

Verum his prætermisiss, non solum possibilem, sed præterea rationi ipsi consentaneam futuram corporum nostrorum resurrectionem evincimus. Possibile enim illud dicitur et est, quod nullam in sui notione involvit notarum, ut inquit, repugnantiam. Jam verò quæ repugnantia fingi aut concipi potest in eo, quòd Deus, qui corpus nostrum condidit seu efformavit eum antea non esset, eique animam conjunxit ut viveret, idipsum postea restituat, cum resolutum est? Rursùm: quænam repugnantia involvitur in eo, quòd Deus, qui omnipotenti virtute suâ effecit efficique continuò, ut ex tenui initio corpus integrum evolvarer per generationem, illud ipsum suæ omnipotentie vi restituat, cum, adnotante Tertulliano (2), corpora nostra nobis pereant, non Deo, qui minimas quasque eorumdem particulas, etsi in auram resolutas, cæterisque corporibus commixtas certissimè cognoscit, iterumque suis locis aptare potest? Demum illud possibile est, quòd factum esse constat. Porrò certum est, ut suo loco ostendimus (5), Christum è mortuis resurrexisse, certum præterea est Christum ipsum Lazarum quatuordecim annis è tumulo excitasse. Idem porrò est ad rei substantiam quòd spectat, sive putre cadaver excitare, cujusmodi fuit illud Lazari, sive jam dissolutum penitus ad vitam revocare: ergo si non repugnat resurrectio mortui jam fetentis, nec implicat seu repugnat resurrectio mortui in cinerem reducti; nulla enim intrinseca differentia est (4).

Esse autem ejusmodi resurrectionem rationi ipsi consentaneam non pauca tum analogica, tum moralia argumenta suadent. Analogica quidem, quia, ut observavit jamdiu Tertullianus, quidquid in hac rerum universitate cernitur, imaginem et speciem quandam præ se fert resurrectionis: « Omnia, ait ipse, in statu redeunt, quàm abscesserint: omnia incipiunt quàm desierint, ideò finiuntur ut fiant; nihil deperit nisi in salutem. Totus igitur hic ordo revolutibilis rerum testatio est resurrectionis mortuorum; operibus eam præscripsit Deus antequam litteris: viribus prædicavit antequam vocibus. Præmisit tibi naturam magistræ, submissurus et prophetiam,

(1) Præterquam quòd ejusmodi explicatio valde implexa est ac intellectu difficilis, laborat et ipsa hinc ferè difficultatibus, quibus systema palingenesi implicatur. Destruere enim videtur ideam veræ resurrectionis, qualem fides docet, quæ consistit in restitutione seu *redintegratione* ejusdem numero corporis physici, quòd per mortem amittitur. Hinc in symbolo Ecclesie Aquilei occurrit illud additamentum: « Credo hujus carnis resurrectionem. » Quòd defendit, ut vidimus, S. Greg. M. adversus Erychium. Conf. etiam Suaresium, l. c. ubi ostendit *subjectum* resurrectionis aliud non esse nisi corpus, quòd per mortem deponitur, cujus terminus est ejusdem corporis excitatione.

(2) Op. cit. c. 68, seq. et c. 56, optimè inquit: « Idoneus Deus reficere quòd fecit... Quomodo vita confertur à Deo, ita et refertur. »

(3) Tr. de verâ Rel., p. 1, n. 251, seqq.

(4) Conf. Tert. l. c., c. 58.

quò facilius crederetis prophetiae discipulus naturae, quo statim admittas, quum audieris, quod ubique jam videris: nec dubites Deum carnis etiam resuscitatore, quem omnium novis restitutore: (1) Quod et ante ipsum Seneca pariter animadverterat dicens: « Fugae animo debet rediviturus exire. Observa orbem rerum in se remeantium: videbis nihil in hoc mundo exstingui, sed vicibus descendere ac surgere. Aestas abit, etc. (2) »

Argumenta autem moralia vix ejusdem veritatem non demonstrant. Etenim, ut verbis S. Ambrosii utar, cum omnis vitae nostrae ratio in corporis animaeque consortio sit, resurrectio autem aut boni actus praemium habeat, aut poenam improbi, necesse sit corpus resurgere, cujus actus expenditur. Quomodo enim in iudicium vocabitur anima sine corpore, cum de suo et corporis contubernio ratio praestanda sit (3)? Nempe, nisi detur corporum resurrectio, non recipere homines praemia vel poenas eorum operum, quorum auctores fuerunt per conjunctionem animae cum corpore; quod absolum omnino esset. Liceat enim omnium meritorum radix ac sedes in anima sit: anima tamen in praesenti conditione corpore utitur ad proprias operationes exercendas, quod ejus individuus et intimus comes est.

Præterea ex unione animae et corporis exurgit suppositum humanum, seu persona, *nostrum ego*, ut dicunt, quod vult, agit, operatur, meretur vel demeretur; sublato autem hoc essentiali utriusque nexu perit suppositum, quod *homo* dicitur; nam anima per se sumpta nec homo nec persona est. Cum igitur homo, seu humanum suppositum aut deliciis affluerit et voluptatibus, aut cruciatibus, molestiis omnique calamitatum genere laboraverit, primum est colligere, hunc ipsum hominem, seu humanum suppositum praemiis aut poenis affectum iri, quod non nisi per resurrectionem obtineri potest. Insuper pariter animis nostris quidam sensus est, quo dum à morte seu dissolutione refugimus, appetamus ejusdem dissolutionis reparationem, propterea maestitia ingenti afficeremur, si spectata perpetua naturae totius reparatione, vel suspensionem possemus admittere solum casum seu jacturam corporis nostri fore irreparabilem, ac dum vescimur nil aliud efficere nisi pabulum vermibus in tumulo preparare. Nec dubito quin ipsi increduli summam animi voluptate amplexuri essent ejusmodi doctrinam, in quam incredibili quodam impetu perinde atque in felicitatem in genere à naturâ ipsâ inclinamur, nisi à conscientiae voce retraherentur, quâ non possunt sibi polliceri nisi resurrectionem ad mortem ac ignominiam

(1) *Ib.*, c. 12.

(2) *Ib.*, n. 11, ed. Taurin. opp., tom. 3.

(3) *Lib. de fide resurrect. n. 52* seqq. ubi argumenta ipsa à Tertulliano adducta ad fidem resurrectionis adstruendam profert et latius deducit: « Tribus tamen, inquit, evidentiis colligitur resurrectionis fides, quibus omnia comprehenduntur, ratione, universitatis exemplo, testimonio rei gestae; quia plurimi surrexerunt. Ratio evidens est, quia cum omnis vita, etc. » Quae deinde sigillatim latè prosequitur. *Conf. etiam Tertull., lib. cit., cap. 15 et 16.*

eternam. Sive igitur spectetur homo physicus sive moralis, non modò possibilis futura corporum resurrectio deprehenditur, sed planè rationi consentanea, quod omnia argumenta suadent. Haec autem majus robur acquirunt, si spectetur homo *christianus*. Quandoquidem homo christianus factus est membrum Christi, capitis proinde sui vices ipsum subire oportet, si fidelis suae professioni sit, ejusdem Christi carne et sanguine alitur, quare et ejusdem capitis gloriae et immortalis vitae participem fore sibi polliceri debet. Redemptorem suum ac reparatorem totius et integræ naturae, seu proprii individui novit in Christo, qui non solum animam, sed et corpus redemit, quod mortale effectum non est nisi per Adæ culpam. Si igitur Christus reparavit quod cecidit in Adam, jam inde constat etiam corpus fore per ipsum excitandum. Alia quia magis nobis nocuisset Adæ culpa, quam profuerit redemptio Christi, quod planè repugnat Apostoli doctrinae Rom. 5. Hinc super fidelium Christianorum tumulum hæc communis deberet esse inscriptio: « Visi sunt oculis insipientium mori; » quemadmodum dum adhuc in vivis agunt inter tot, quibus premuntur, angustias communis hæc deberet tessera esse: « Reposita est hæc spes mea in sinu meo. »

Difficultates.

I. Obj.: Tantùm abest ut resurrectio corporum cum sanæ rationis principiis benè conciliari queat, ut plurimis gravissimisque impediatur difficultatibus. 1° Non enim intelligitur quomodo particulae hujus corporis in tot alia et ipsa humana corpora dispersæ et mutatae colligi possint et restitui. 2° Quid hoc ipsum corpus restitutum faciat ad mercedem factorum in vitâ futurâ expectandam, quippe quum corpus illud nec perperam nec rectè agere potuerit. 3° Deo sanctissimo benignissimoque non convenit, quod homini, qui sine corpore vitam veram degere nequeat, post multa demùm annorum millia hoc corpus reddere fingitur. 4° Doctrina ecclesiastica, quæ novam quamdam conjunctionem animæ hæc vitâ defunctæ cum corpore mortuo ineundam tantoperè urget, non solum omnipotentiam ac sapientiam divinam parùm curare videtur, sed variis etiam superstitionibus atque ineptissimis quæstionibus opportunitatem præbuit, quibus admissa puriore sententiâ (rationalistica) æquè in libris sacris traditâ, facilè supersederi potest (1). Ergo.

Resp.: Nego ant.: Siquidem sanæ rationis principiis corporum resurrectionem planè congruere et cum iisdem benè conciliari ostendimus; si quæ sunt difficultates, quæ urgeant ejusmodi dogmâ, non ideò minùs certum ac verum censendum est. Non solum enim nullum religionis dogmâ suis difficultatibus caret, sed omnes præterea naturales disciplinae, e. g., medicina, physica, astronomia, etc., proprias habent. Dei ipsius existentia, animorum immortalitas, etc., quæ à rationalistis admittuntur, nonne suis difficultatibus implicantur? numquid propterea rejiciendæ erunt? Verùm ejusmodi difficultates tales minimè sunt, ut iis deter-

(1) Ita Wegsch., § 195.

teri debeamus. Hinc. Ad primum dist.: Non intelligitur, seposito divinæ omnipotentiae interventu, conc.; hoc admisso, prout admittendum esse contendimus, nego. Nec enim naturali ratione corporum resurrectionem effectum iri quisquam affirmat: sed divinæ omnipotentiae virtute, cui perinde est res quæ non existebant ex nihilo condere, ac materiae dispersæ particulas aut moleculas ad compaginandum corpus rursùm coagmentare. *Mutatio* autem in his moleculis, si quæ contigit, tota accidentalis est, ut præfertur, non autem essentialis, ut physiologia, seu potius, ut vocant, zoobiologia docet (1), ac philosophia universim. Ad secundum: Dicimus corpus restitutum ad mercedem factorum in vitâ futurâ expectandam plurimum efficere, cum ex corporis restitutione, juxta dicta, exurgat nostrum suppositum, *nostrum ego*. Etsi autem corpus per se sumptum nec perperam, nec rectè agere possit, cum anima tamen artissimè et hypostaticè consociatum patitur, aut voluptate afficitur, eidem præterea animæ inservit, ut ipsa ideas sensiles sibi cudat et unâ cum ipso mereatur aut demereatur, ideò congruum est, ut unâ cum eadem animâ corpus pariter poenam aut præmium factorum consequatur. Ad tertium: Negamus animam sine corpore absolutè veram vitam degere non posse. Hoc non est nisi adversariorum figmentum, qui propterea excogitarunt animum post corporis terreni mortem novo, nescio quo, organo eodemque subtiliore instructum iri, eò quòd mentes finitæ sine spatii limitibus et corporali naturâ vix aut ne vix quidem concipi possint (2). Hoc enim non minùs à rectâ fide, quàm à sanâ metaphysicâ excluditur. Angeli siquidem sunt mentes finitæ et cum conscientia sui, attamen eujuscumque materiae experientie eos esse ostendimus (3). Ejusmodi homines pro libertate quam sibi arrogat, negat quæ testatissima sunt, et obtrudunt quod sibi placet, quin argumenta ulla proferunt ad hypotheses suas seu potius absurditates communiendas. Etsi igitur animæ separatæ substantiæ sint incomplete, attamen Dei virtute cum conscientia sui verè subsistunt, vivunt et operantur juxta catholicæ doctrinæ principia de earum statu post mortem corporis, quem pro meritis obtinebunt aut in æternâ beatitudine, aut in inferno, aut ad tempus saltem in purgatorio. Ad quartum, nego. Inprimis autem

(1) *Conf. Ducrotay de Blainville, Cours de physiologie générale et comparée. Paris, 1855, t. 1, trois. leçon, p. 65* seqq., ubi inter cætera scribit: « Ainsi, de même que les organes d'un être vivant résultent de certains groupements de molécules au milieu d'une trame générale, de même aussi les molécules qui composent l'univers ou la matière s'agroupent de diverses façons, et forment, par ces différents modes d'agroupements, ce qu'on nomme des corps, lesquels, par cela même qu'ils ne sont que des parties d'une seule masse générale, réagissent continuellement les uns sur les autres, etc. » Ejusmodi autem moleculæ in perpetuo transitu, ut ita loquar, esse concipiuntur, juxta diversas modificationes quas subeunt. Sed de his mox iterùm dicemus.

(2) *Recol. superius recensita de hoc organo, in expositione systematis Bonneti.*

(3) *Conf., n. 19, seqq.*

observo non solum doctrinam ecclesiasticam, sed divinam revelationem, Apostolos, Christum ipsum tantoperè urgere conjunctionem animæ post temporalem hanc à corpore separationem cum eodem corpore jam mortuo ineundam. Asserere autem Apostolos, imò et Christum Dominum parùm curare divinam omnipotentiam atque sapientiam, doctrinamque præbere, quæ ex se ineptissimas quæstiones, imò et superstitiones foveat, blasphemiam est et insaniam non referenda. Digna hæc sunt istorum hominum qui se jactant puriorem tradere doctrinam eâ quam Apostoli et Christus tradiderunt; hominum, qui fortassè nec in animorum immortalitatem, nec in Deum ipsum credunt. Adeò sanè enervant argumenta illa, quibus hæc veritates probantur, ut omnem ferè vim suam amittant! Si biblia, ut ipsi autumant, docent puriorem, quam vocant sententiam, quidni indigent saltem, ubi hæc sententia tradatur? Agnoscat demùm protestantismus fructus quos peperit fundamentale illud principium de totali rationis independentiâ à quavis auctoritate. Scripturæ enim auctoritas privato sensu exposita nulla est, ut rationalismus ostendit, cum semper eludi possit (1).

II. Obj.: 1° Ejusdem materiae atomi ad plura corpora spectare possunt. Cannibales anthropophagi, qui toto vitæ tempore humanis carnibus nutriuntur, in propriam substantiam convertunt carnes, quæ ad alios homines spectantur. 2° Præterea quis nesciat omnes omnino homines totidem anthropophagos esse? Vix enim terræ cadavera mandata sunt, ut illicò resolvantur in sua principia; his nutriuntur vegetabilia, quibus aluntur animantia, nosque dum vegetabilibus et animantibus vescimur, in nostram rursùm convertimus substantiam ea ipsa principia primigenia quæ substantiam constituerunt illorum hominum, qui superioribus seculis vixerunt, et ita deinceps quoad futuras generationes, adeò ut perpetua sit ejusdem substantiæ commutatio seu fluxus, quæ ex uno in aliud corpus transit. Cum igitur eadem substantia ad tot

(1) Verè nunc risum movet quod Moshemius diss. cit., § 27, scripsit: « Quod ipsæ sacræ litteræ testantur, nullum clarius, certius et ad immobilem fidem gignendam efficacius est (redintegrationis nostræ firmamentum et pignus), quàm ipsius magistri nostri, tot vulneribus et arumnis confecti, triumphantis de morte et reditus de sepulcro. » Optimè sanè, nisi protestantismus robur omne præcidisset ejusmodi pignori et firmamento, dum suum constituit destructivum principium independentiæ rationis, seu spiritus privati à legitima auctoritate in sacrarum litterarum expositione. Hoc enim principium semel constituto, nihil tam clarum tam certum ac efficax est in sacræ litteris, quod perversa hominum ingenia non subruant. Necesse autem non est longius hujus rei exemplum et confirmationem accersere quàm id rationalistæ abundè ostendant, qui etsi Scripturas sequi se profiteantur, attamen tum Christi ipsius, tum corporum nostrorum futuram resurrectionem non solum negant, sed utrumque articulum inter mythos incultioris ævi omnino ablegant. Id ipsum dicatur de eo quod ait Beausobre l. c., § 5: « Ce n'est pas une erreur tolérable, que celle de nier la résurrection. S. Paul s'est trop expliqué sur cet article. » Verùm horum scriptorum ætate nondum omnes fructus suos protulerat protestantismus, neque tunc omnes pervideri poterat.

corpora pertinet, in resurrectione futurâ cuinam restituetur? 3° Ex animadversionibus super œconomia animali institutis certò constat corpus humanum perpetuas vices subire: amittit enim accipitque jugiter corpus nostrum magnam molecularum partem substantiæ seu materiæ, quâ constituitur, ita ut singulis septenniis penitus renovetur. Hinc accuratè loquendo corpus hujus diei idem omninò dici nequit ac corpus diei hesterni. Tot igitur ejusmodi corporum, quot idem homo habuit integrâ vitæ periodo quodnam præcisè resumet in resurrectione? Quilibet igitur ex parte dogma istud spectetur, sanæ rationi et scientiæ repugnare deprehenditur (1). Quibus difficultatibus, quas adèo magni faciunt increduli priusquam occurramus, juverit nonnulla præmittere ad vera à falsis aut saltem exaggeratis discernenda juxta probatam physiologorum doctrinam.

Ac I. Quidem animadvertendum est stultam esse hypothesin anthropophagorum, qui non alantur toto vitæ tempore nisi solis carnibus humanis, quod nescio an unquam factum sit aut etiam fieri possit.

II. Certum est herbas ac plantas, ut etiam demus quod adversarii autumant, præter nutritionem quam à defunctorum corporum principiis adsciscunt, alia multa in proprium alimentum seu succum convertere, imò illorum partem minimam esse, quam ex cadaveribus attrahunt, quod propterea pariter dici debet de animantibus ac de hominibus, qui tam terræ fructibus tum animantibus vescuntur.

III. Principia materiæ primigeniæ etsi diversam modificationem subeant aut combinationem chymicam, in se prorsus incorruptibilia, imò et indestructibilia sunt (2). Datâ propterea quâcumque immissione seu transitu de unâ in alteram substantiam, eadem in se omninò permanent, ac propterea semper Deus illi potest restituere, ad quem aliquo vitæ tempore pertinetur (3).

(1) Ita passim increduli, qui nullam hæc in parte difficultatem protulerunt, quam veteres ethnici et hæretici non proposuerint, ut ex Origene, l. c. cont. Celsum; ex Athenagorâ de Resurr. mort., c. 4, in bibl. patr., ed. Ven., tom. 2. Tertulliano, lib. toties cit. ex S. Epiphano Hæc. 44, n. 40 seqq., quasque ipse merito vocat *objectiunculas* *ἀναπορήτους*, ex S. Augustino in Enchir., c. 84 seqq., constat.

(2) *Indestructibilia* dicimus ejusmodi principia primigeniæ, quæ et *simplicia* ab aliis vocantur, *per se*, non autem *respectu Dei*, qui ea ex nihilo condidit, secus ac nonnulli recentiores philosophi seu verius increduli autumant.

(3) Appositè inquit S. August. in Enchir. c. 88: « Non perit Deo terrena materies, de quâ mortalium creatur caro: sed in quemlibet pulverem cineremve solvatur, in quoslibet halitus aurasque diffugiat, in quæcumque aliorum corporum substantiam vel in ipsa elementa vertatur, in quorumcumque animalium etiam hominum cibum cedat carnemque metetur, illi animæ humanæ puncto temporis redit, quæ illam primitus, ut homo fieret, viveret, cresceret, animavit. » Tum cap. seq. ubi illud præclare addit: « Ipsa itaque terrena materies, quæ, discedente animâ, fit cadaver, non ita resurrectione reparabitur, ut ea quæ dilabuntur et in alias atque alias aliarum rerum species formasque vertuntur, quamvis ad corpus redeant, unde dilapsa sunt, ad eandem quoque corporis partes ubi fuerunt, redire no-

IV. Etsi verum est corpora viventium jugiter consumi ac renovari, attamen, ut verbis utar cl. Laur. Martini, in disquisitione inter physiologos positum est, utrum omne corpus planè renovetur, an quedam tantummodò elementa. Nonnulli, omninò renovari, contendunt: alii censent, primigenia stamina ex textu cellulari componi, in cujus cellulas demittantur varia sanguinis principia: ea stamina non deteri consumi duntaxat materias, quibus illè imbuitur. Posterior sententia, ut idem prosequitur, veritati magis consentanea videtur. Profectò non facilè mente adsequi licet, quomodò organica fibra destrui posset, quin simul vitam amitteret (1). Posteriori huic sententiæ majus robur accedit ex doctrinâ apud eosdem physiologos receptâ, mortem naturalem (quæ nempe ex senio tantum provenit) pendere ex texturæ cellularis, quam processu temporis acquisivit, consolidatione, quâ proinde inhabilis fit ad incitamentum (2). Ex quâ theoriâ jugis illa explicatur alimentorum permeatio, quæ fit per *compositionem* et *decompositionem*, vel, si magis placet, per partium *assimilationem* ac *dissimilationem*, quibus œconomice animalis, quæ *nutritio* dicitur, systema continetur. Alimentorum pars quæ per nutritionem consumitur, minima est, ceteræ autem per *egestionem*,

« casse sit. » Conf. etiam Tatianum orat. cont. Græc. c. 6. biblioth. patr. ed. Ven. tom. 1.

(1) *Elementa physiologiæ* ed. tert. Taurini 1838, lib. 3, p. 79. Hanc eandem opinionem tenuit Hunter. Neque ab his admodum abluat cit. Blainville, qui citat tom. 1, p. 119, constituitur distinctionem quam ipse vocat *fundamentalem* inter *elementa constituenta* et inter eorum *productum*, seu inter ea quæ partem constituunt ipsius animantis ejusdemque efficiunt textum (tissu), atque inter id omne quod invenitur in superficie tam externâ quàm internâ animantis, ita prosequitur: « Un changement de tissu ne peut avoir lieu que rarement et dans des limites très-restreintes, tandis que rien n'est plus ordinaire que de trouver de pareils dépôts à la surface de l'animal, et dans les mailles qui forment sa matière constituante; or ces dépôts ne présentent qu'une simple production émanée des fluides de l'organe, production qui, par son degré de solidité et par sa présence dans les petites aréoles de ce dernier, lui donne un air de transformation, quia pu faire illusion; mais il est facile de retrouver le tissu normal dans cette sorte de mélange, du moins, tant que la production nouvelle n'a pas donné lieu à son atrophie, et ne l'a pas détruit. » Quod sæpius repetit, vocans textum cellularem *basin* œconomice animalis; sed clarissimè tom. 3, p. 6: « Vous ne verrez jamais dans un produit la moindre trace de réticulation, de spongiosité, en un mot, de cette disposition qui indique la présence du tissu cellulaire ou *générateur*, et par conséquent l'organisation; car l'organisation consiste essentiellement dans cet état réticulaire, cellulaire, qui est la condition des mouvements d'absorption et d'exhalation dont se compose, avant tout, la vie. »

Attamen alii contrarium censent, inter quos Mich. Medici op. cit. p. 1, *physiologia generale* sez. prima c. 6, in quo diversas leges statuit reproductionis, inter quas secunda ita ponitur: « Per la forza riproduttiva sotto certe condizioni i tessuti vengono rigenerati, ove sieno recisi, e porzione di essi venga portata via, o da altro modo distrutta... La terza (legge) è che questa straordinaria vegetazione o riproduzione nei tessuti è in ragione inversa della così detta *perfezione*, ossia complicazione organica dei vari corpi vivi, etc. » quas deinde evoluit et confirmat.

(2) Conf. Martini op. cit. p. 78.

ac *perspirationem sanctorianam* amittuntur. Per vim autem *vitalis* texturæ cellulares, juxta diversam, quâ donantur, structuram varia principia attrahunt, ac prout varius est incitamenti gradus vicibus subest (1).

V. Cùm non obstante hujusmodi jugi materiæ molecularum vicissitudine ac permeatione, seu, ut vocant, *reproductione* idem semper in nobis corpus perseveret ac sit, ut ex sensu intimo edocemur (ecquis enim, nisi amens sit, dicet corpus quod hic et nunc possidet idem non esse ac corpus, quod habuit ante viginti ac triginta annos?), patet ad identitatem corporis constituendam minimè requiri identitatem omnium et singularum materiæ seu substantiæ molecularum; sed si admittitur sententia illorum physiologorum, qui adstruunt reproductionem seu renovationem corporis, seu potius molecularum, quibus illud constat, non esse nisi partialem, satis est ut essentielles nonnullæ partes, stamina scilicet primigeniorum seu texturæ cellularis conserventur, ut identitas corporis exurgat; si verò juxta aliorum physiologorum sententiam totalis admittitur renovatio, jam patet nec ullius requiri moleculæ identitatem ad hoc ut idem corpus dici debeat. Corpus enim idem dicitur, non obstante jugi molecularum vicissitudine si ab eadem informetur animâ, et si præterea alia adsint, quæ determinare difficile est nec ad theologum pertinet; sed certè identitas magis ex formâ etiam materiali, structurâ, organismo, etc., quàm ex materiâ est repetenda, et quidem quamdiù vivimus ut ex dictis patet; eadem porrò ratio valet quoad resurrectionem (2). Igitur resurrectio possibilis est, seu anima proprium corpus recipere potest, licet paucissimas recipiat ex moleculis, quæ ante mortem ejus corpus constituiebant.

VI. Probabile est corpora post resurrectionem minori indigere materiæ quantitate, quàm corpora mortalia ac passibilia.

(1) Ibid. tum in fusiori opere *Lezioni di fisiologia*. Torino 1850, tom. 8, lez. 71.

(2) Advertendum tamen est, hoc intercedere discrimen inter jugem reproductionem et resurrectionem; quod illa non nisi successivè fiat in diversis corporis seu materiæ moleculis, quæ sensim et sine sensu per partes reproducuntur, aliis permanentibus, quæ eandem semper basin, ut ita dicam, constituunt, ac prout integræ particularum renovatio non habetur nisi post datam periodum plus minùsve longiorem. Et in quomodo mutatis omnibus moleculis ac penitus renovatis, idem tamen semper corpus perseveret. In resurrectione verò, corporis restitutio erit instantanea, nisi propterea eadem moleculæ resumantur quæ saltem partem corporis essentialem constituiebant dum quispiam mortuus est, non haberetur corporis identitas, sed aliud seu diversum omninò esset; quod asserere à fidei principiis abhorret.

Quare vel ipse Mich. Medici, qui extendit reproductionem ad ipsos textus cellulares loquens l. c. de vi reproductivâ, quam vult intrinsecè eandem esse cum eâ quæ præsidet primitivæ corporum organisatorum compositioni post generationis actum quæque à Balfonio *vis vegetativa*, à Wolffio *vis essentialis*, à Blumenbachio *vis formativa* nuncupatur, concludit: « L'unica differenza è che per quest'ultima il corpo organico riceve la forma e la composizione primordiali, mentre la forza riproduttiva operando nella vita già cominciata e precedente la conserva, e per così dire la *ripete*. »

Quibus præmissis, jam spontè ruunt difficultates incredulorum. Etenim ad primum resp.: Datâ etiam absurdâ hypothesi, illos anthropophagos recepturos illas tantum moleculas, quæ requiruntur et sufficiunt ad proprium corpus constituendum, ceteras verò eam vel non fecerint suas, aut maximâ ex parte amiserint, restituentur illis ad quos spectabant.

Ad secundum, eadem esto responsio. Ad tertium, dico satis esse ut illas particulas resumat, quibus conlescebat essentialiter illud corpus, quod per mortem dimisit, quia etsi moleculæ mutatae ac renovatae successivè fuerint singulis vel trienniis aut septenniis (1), idem corpus semper existit, quoniam identitas corporis est independens ab identitate molecularum; ut si quis in edificio aliquo singularibus sublatis lateribus aliis per vices in illorum locum sufficiat, idem semper edificium censetur et est.

III. Obj.: Saltem sub eo respectu futura corporum resurrectio tanquàm impossibilis traduci debet, quod orbis terrarum hic noster impar omninò sit ad omnia quæ resurgent corpora continenda (2). -- Resp.: Nego. Hoc enim commentum jamdiu explosum est à cl. Feller, qui fallacem ostendit ita dictam *demonstrationem*, quâ incredulus homo nitebatur evincere, orbem hunc nostrum talem non habere amplitudinem quæ possit capere omnes homines præteritarum generationum. Imò in ita supputatione luculenter patefecit centum milliaria italica quadrata sufficere ad ingentem multitudinem continentiam omnium hominum, qui intra sex mille annorum periodum sibi invicem successerint juxta presentem mundi incolarum frequen-

(1) Dixi singulis trienniis aut septenniis, quia nihil certè circa hanc renovationis periodum statui potest; varia enim est. Fatentur enim accuratiores physiologi diversam esse reproductionem pro diversâ ætate; maxima est in infantia et pueritia, media in adolescentiâ ac præsertim in virilitate, minima in senectute et senio; imò diversâ ratione perficitur juxta diversas *constitutiones físicas*, ut vocant, individualis uniuscujusque ut juxta diversum vitæ genus, etc. Conf. AA. cit. necnon Richerand *Nuovi elementi di fisiologia* trad. del franc. Firenze 1815, tom. 1, c. 6, § 110, seqq. Nos unius M. Medici verba proferemus, qui op. c. tom. 2, c. 82, circa finem hæc habet: « Ma se la nutrizione va riparando le materie continuamente perdute, ne conseguita, che dopo certo spazio di tempo il corpo si rinnovi. E chi pensa cotesto rinnovellamento accadere ogni tre anni al più tardi; altri ogni sette. Per me tante sono e così variabili le funzioni preparatorie della nutrizione, che reputo impossibile lo assegnare lo spazio necessario al mutamento del corpo. »

Non obstante jugi isto ac perpetuo molecularum fluxu per modificationes físicas aut chymicas, quas subit corpus nostrum, intimè tamen sensus testimonio constat hominem sibi conscius esse de suâ individuali identitate, ac nemo dicet se corpus possidere post triginta, sexaginta, etc., annos diversum ab eo quod obtinebat vel in infantia vel in adolescentiâ. Moleculæ præterea mutantur sed non destruantur. Conf. Jo. Butler *l'Analogie de la religion naturelle et révélée*, trad. de l'angl. Paris 1821, prem. part., ch. 1. *D'une vie future*, p. 21, seqq.

(2) Ita Joulain architectus olim regius in diss. quæ inserta est in *Journal encyclopédique*, sept. 1770, p. 267.

tiam (1). Adeo stolidos se ostendunt increduli dum catholicam fidem aggrediuntur!

CAPUT VIII.

DE JUDICIO EXTREMO.

Vidimus superius Calvinum impugnantem veritatem iudicii particularis, ut adstruat solum iudicium universale, quod et extremum à nobis dicitur. Tenemur hic ostendere veritatem iudicii universalis seu extremi adversus recentiores protestantes, praesertim vero adversus rationalistas, qui nunc timent solum iudicium particulare, ut excludant universale. Praemittimus autem I. incertum esse tempus et locum hujus iudicii, quum neutrum nobis revelare Deus voluerit (2). II. In hoc iudicio publico ac solemnino prorsus ac singulorum hominum, qui à mundi exordio usque ad eum exitum extiterunt aut extituri sunt, actiones esse discutendas. III. Modum hujus discussionis ac manifestationis esse prorsus diversum ab eo quem passim nobis animo seu potius imaginatione fingimus, ut ex iis quae dicturi sumus juxta patrum doctrinam et probata theologorum principia manifestum fiet. Sed ut ad dogma ipsam jam accedamus, sit

PROPOSITIO: Post corporum nostrorum resurrectionem instituetur à Christo universale omnium hominum iudicium.

De fide est, ut ex omnibus fidei nostrae symbolis constat. In Symbolo enim apostolico credere profiteamur quod « Christus venturus est judicare vivos et mortuos, » et in Symbolo Athanasiano additur: « Ad cuius adventum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis et redditi sunt de factis propriis rationem. »

Hunc porrò fidei nostrae articulum apertè tradidit Christus ipse Matth. 25, 31, dicens: *Cum venerit Filius hominis in majestate sua, et omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suae: et congregabuntur ante eum omnes gentes, etc.*; Apostoli ut plurimum ab hujus futuri iudicii denuntiatione auspicabantur Evangelii praedicationem. Ità Petrus Act. 10, 42, et Paulus ib. 17, 31, et rursùm 24, 25, ac in Epistolis passim, praesertim verò 2 Cor. 5, 10, inquit: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.* Et Apoc. 20, 12: *Et vidi, inquit Joannes, mortuos magnos et pusillos stantes in conspectu throni, et libri aperti sunt... et iudicati sunt mortui ex his quae scripta erant in libris, secundum opera ipsorum.*

(1) Catéch. philos. l. c. § 5, n. 469. Conf. etiam de hoc argumento, *Il regno di Dio, ossia l'universale resurrectione dei trapassati libri tre dell' Ab. D. Gius. Angeli.* Roma 1833, in-4.

(2) Conf. Estium in 4 sent. dist. 48, § 4, ubi de loco disserens in quem Christus venturus sit ad iudicium universale instituendum scribit: « Sed quis sit iste locus, certò traditum non habemus, cum nec adeo multum referat id à nobis sciri. Multorum tamen est opinio nequaquam improbabilis, in valle Josaphat à universale illud iudicium futurum; » quod deinde variis argumentis confirmat, quae ibidem recoli possunt.

Hisce positis, si quis in medium proterre vellet auctoritates ac testimonia Patrum sive Graecorum, sive Latinorum ad hanc veritatem magis magisque corroborandam, quam semper Ecclesia professam est, is supervacaneam prorsus operam navaret. Certalim enim ipsi magnum istud spectaculum extollunt ac celebrant, ex quo tanta in Deum gloria proveniret, justis laus, reprobis ignominia accedat. Hinc divinae providentiae ordo et quasi tela evolvitur atque expanditur. Hinc impiorum occultae machinationes et artes, justorum autem afflictiones et aerumnæ in apertam prodibunt lucem. Hinc denique intimi cordis recessus in omnium oculos incurrunt. Spectaculum profectò quo nullum Deo dignius excogitari potest (1).

Difficultates.

I. Obj. : In hac doctrinà, quae à litteris dictorum è Scripturà sacrà ad singulas res probandas adhibitorum haud multum abhorret, nonnulla quidem insunt, quae rudiorum animos metu salutari perstringere et numen tanquam iudicem forensis oculis quasi objicere queant; nihilominus iisdem ferè et gravioribus etiam laborat difficultatibus, quàm quibus doctrina illa de resurrectione. Namque primò formula illa, cujus origo ab Judaeorum seniorum commentis ac mythicis purioris doctrinae involveris ducitur, huic ipsi ab iisdem scriptoribus sacris proposita planè repugnat, quippe quum nulla adsit causa, cur eum, cui sors jam statim post mortem sua contigerit, denuò iudicatum iri statuendum sit. Deinde persuasio, quam scriptores sacri magistro divino tribuunt, quamque ipsi praese ferunt, de reditu Messiae visibili proximè expectando, nonnullis illius effatis (Jo. 3, 18; Luc. 16, 22, seqq.; 17, 20, seqq.; Jo. 18, 36, et alibi) planè repugnat neque eventu comprobata est. Ipse Jesus tempus magnae illius rerum conversionis se ignorare professus est, teste Marco 13, 32. Rectè inde concluditur, omnem istam persuasionem de ejusmodi reditu Messiae, scilicet Dei ad iudicium instituendum ex oratione certè prophetica et tropica, ad imagines de Messia Judaeis usitatissimas composita, quae Jesus rem christianam aliquandò victricem et adversariorum poenas futuras fortè adumbravit, à discipulis sensu quidem proprio *perperam intellectam* prodiisse, nec nisi ratione quadam symbolica jam à nobis ad vulgi usum posse transferri ita quidem, ut omnis haec narrandi forma ad eam sententiam universalem ei substratam revocetur, quae quemlibet hominem doctrinà Christi imbutum ad vera hujus praecepta accommodatè iudicium olim subiturum, ac sortem vitae futurae nacturum esse statuimus. Postremò negari nequit, iudicii Messiani propriè intellecti expectationem à primis inde Ecclesiae christianae temporibus, variis superstitionibus fanaticis anam praebuisse; unde plurimum detrimenti cepit vera virtus atque religio. Quibus argumentis benè perpensis subsistere licet in simpliciore Scripturae sacrae sententià, quae optimè convenit cum rationis ideà numinis sanctissimi, statim à morte aliam sortem hominibus pro-

(1) Conf. Less. l. c.

aliam improbis justissimo rerum ordine per gradus tribuentis (1). Ergo. — Resp. : Nego antecedens. In primis doctrina de iudicio extremo ac universali non solum non abhorret, ut adversarii loquuntur, à Scripturae dictis, sed apertè omnino ab iisdem Scripturis traditur et inculcatur. Difficultates verò quibus premitur, nullius planè momenti sunt ac facile disjiciuntur, prout eas disjecimus quae adversus resurrectionem proferebantur. Cum rationalistae aliquot phrases congererint, e. g., *pro rudioris aevi ingenio, mythicam narrationem aut poeticam, Jesum sese accommodasse vulgi ingenio, Apostolos magistro sententiam tribuisse ab ipsis perperam intellectam*, aliasque ejusmodi, quas ad nauseam obtrudunt; cum quaedam indicaverint Scripturarum loca, quae ut plurimum ad rem praesentem non faciunt, aut nonnullas aliorum rationalistarum sententias attulerint, putant se difficultates insolubiles proposuisse, ob quas à recepta omnium seculorum fide discedendum omnino sit. Facile tamen rationalismus veluti levis nebula dissipabitur priusquam vel minimus catholicae fidei articulus permoveatur. Verum ut ad singula quae objecta sunt propius accedamus: Ad primum nego; primò doctrinam de extremo iudicio, quam adversarii vocant *formulam*, à Judaeorum posterioris aevi commentis, ac mythicis involveris purioris doctrinae originem trahere, sed, ut vidimus, ex Christo ipso, qui non uno in loco, imò verò constanter praedicat, atque ab ipsis apostolis, qui eam à Christo acceperunt. Nos documenta attulimus; rationalistis verò satis fuit propriam assertionem obtrudere. Secundò negamus doctrinam hanc pugnare cum doctrinà proposita ab iisdem scriptoribus sacris. Hanc enim pugnam nemo unquam vidit, imò nec suspicatus est. Quae enim pugna fingi in eo potest, quod homines sigillatim statim post obitum iudicentur, prout homines privata sunt individua, ut illicò consequantur promeritam sententiam praemii aut poenae, et quidem inadaequatam, ut expositum est, ac demum omnes simul publicè ac solemniter tanquam publicae societatis membra, atque ut completam et adaequatam remunerationem consequantur? Falsò praeterea supponunt adversarii hominis solius causà ejusmodi iudicium institutum iri, non autem etiam, imò praecipuè, ad Dei gloriam juxta ea, quae in probationibus dicta sunt (2). Ad secundum, nego sacros scriptores tribuisse Christo

(1) Wegsch. §, 199.

(2) Hanc ipsam difficultatem jam praecoccupaverat S. Th. in suppl. q. 88, a. 1, 3 diff.; respondet autem ad 3. « Universale iudicium magis directè respicit universalitatem hominum, quam singulos judicandum; quamvis ergo cuilibet homini ante iudicium erit certa notitia de sui damnatione, vel praemio; non tamen omnibus omnium damnatio vel praemium innotescet. Unde iudicium necessarium erit. » Conf. Catechism. Roman. part. 1, cap. 8, n. 4 seq. qui quinque rationes profert, quibus ostendatur privato iudicio generale subjiciendum esse. Ac prima est, ut augmentum praemii aut poenae percipiant mortui ex malè aut rectè factis; altera, ut pii laudem, impii ignominiam consequantur; tertia, ut corpora vel praemium vel poenam cum animo ex aequo participant; quarta, ut divinae providentiae ratio omnibus constet;

persuasionem de proximo sui ac visibili reditu, aut iis ipsis ejusmodi persuasionem inhæsisse. Christus nunquam voluit discipulis suis tempus certum reditus su patefacere, ideòque non poterant ejusmodi persuasionem aut Christo tribuere aut ipsi animo concipere. Si quem verò curiositas tangeret recolendi loca ab adversario indicata ad ostendendam pugnam, quam ipse fingit, inter hanc quam vocat apostolorum persuasionem et Christi effata, mirabitur incredibilem hominis rationalistae audaciam, cum nec unus sit qui ad praesens argumentum spectet.

Quòd si Marci 13, 32, inquit Christus: *De die autem illo vel hora nemo scit, neque angeli in caelo, neque Filius*, in ordine, ut aiunt, ad manifestationem id protulit, quemadmodum patres omnes adversus Arianos, qui hoc ipsum objecerant, exposuerunt. Neque enim Filium, qui in sinu Patris à totà aeternitate est, hic dies latere potuit. Sed haec difficultas provenit ex systemate Ariano, Sociniano et Rationalistico. Sublato verò fundamento, concidunt suà sponte superstructae difficultates seu conclusiones, quas indidem deducit adversarius, tum scilicet ejusmodi persuasionem profuisse ex perperam intellectà Christi doctrinà; ita ut post 14 secula quod non intellexerunt Apostoli à Christi ipso odocti et à Spiritu Sancto, tandem aliquando Rationalistae intellexerint; tum revocandam esse doctrinam de iudicio extremo ad speciem victricis gentis Christianae, et poenarum quas Christi adversarii essent laturi. Haec enim non sunt nisi somnia, quae nemini sanae mentis Wegscheider cum suis asseclis persuasere debet.

Ad tertium, cum ignorem de quibusnam superstitionibus loquatur adversarius, quibus expectatio iudicii Messiani ansam praebuit, satius erit expectare ut eas enumeret. Forsan alludit ad sanguinem, quem Christi martyres effuderunt, aut ad illos qui monasticum institutum amplexi sunt, quia pro his hominibus quidquid virtutis christianae est, et heroicae fortitudinis, superstitionem sapit (1). Nescio pariter quodnam detrimenti capiat vera virtus atque religio ex iudicii expectatione; nisi indicare velit neminem tunc fore, qui stipendiis adduci velit ad disseminandam impietatem sub bibliorum velamine, in quo certè magnum foret detrimentum. Postremam denique consecutionem negamus, quod nempe probè perspectis argumentis alatis cuipiam liceat subsistere in simpliciore, ut ipse vocat, Scripturae sacrae sententià. Argumenta enim producta nullius planè roboris sunt, ita ut nec argumentorum nomen mereantur, cum non sint nisi vel putida mendacia, vel gratuita asserta. Ejusmodi autem argumenta neminem profectò permovebunt à doctrinà quinta demum ut boni perseverarent et mali resipiscerent.

(1) Huc spectat sapientissima S. Greg. M. animadversio « Justorum simplicitas deridetur; quia ab hominibus mundi sapientibus puritatis virtus fatuitas creditur. Omne enim quod innocenter agitur, ab eis procul dubio stultum putatur: et quidquid in opere veritas approbat, carnali sapientiae fatuum sonat. » (lib. 10 Moral. in cap. 22 Job.)